

Valikmoodul: Ettevõtlus ja rahatarkus

Mooduli eesmärgiks on anda teadmised ettevõtluskeskkonna mõjuritest nii isiklikul kui riigi tasandil. Anda oskused valida ettevõtlusvormide vahel ning planeerida ettevõtte alustamist. Uuritakse, kuidas ettevõtted loovad töökohti, stimuleerivad innovatsiooni ja aitavad kaasa ühiskonna heaolule. Rahatarga kodaniku ja ettevõtjana oskab õpilane juhtida finantse ning teha parimaid majandusotsuseid nii enda kui ka enda potentsiaalse ettevõtte tasandil. Moodulis lõimitakse keeleõpe ning erinevad majandus- ja ettevõtlusteemad, luues õpilasele võimekuse suhelda erinevatel majandusteemadel ka ingliskeelses keeleruumis. Kursus "Majanduse alused inglise keeles" peegeldab osaliselt samu teemakäsitlusi, mis teised mooduli kursused, et võimaldada õppijal õpitu kinnistamist ning võõrkeeles suhtlemist. Sellega toetatakse õppija oskuste ja pädevuste kujundamist globaliseerivas maailmas, sealhulgas tutvutakse erinevate parimate praktikate ja näidetega maailmast.

Mooduli kursused:

- Ettevõtluse roll majanduses
- Majanduse alused inglise keeles
- Isikumajandus ja rahatarkus

Ainevaldkond	Valikmoodul: Ettevõtlus ja rahatarkus	
Kursuse nimetus	Ettevõtluse roll majanduses	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, võistlused, projektid, praktilised tegevused jms.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Imbi Raudkivi	
Kursuse lühikirjeldus	Kursuse käigus tutvutakse ettevõtluse põhitõdedega, erinevate ettevõtlusvormide ning ettevõtluskeskkonna sisuliste eeliste ja puudustega. Õppija saab ülevaate Eesti ettevõtluse tugisüsteemidest, ettevõtte juhtimise strateegiast ja rahastamisest. Käsitletakse ettevõtluse mõjutegureid ja võimalusi ühiskonna eri tasanditel. Saadakse ülevaade ettevõtte alustamisega seotud ülesannetest ja rajamise etappidest, konkurentsieelistest, ressurssidest ning ettevõtluse rollist majanduses. Kursus toetab õpilaste ettevõtlikkust, annab teadmisi majandusprotsessidest ja inimesest kui ressursside omanikust ja arukast tarbijast. Mõtestatakse lahti ettevõtluse olulisus ühiskonna toimimisel.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja, praktilised ülesanded, projektid (nt kogukonnas), videotunnid vms. Õppevormi valik lähtub õpperühma eripärast ja lepatakse kokku kursuse alguses koos õpilastega.
	4-5 tundi	Ettevõtluskeskkond

		Ettevõtlikkus ja ettevõtlus; ettevõtte, ettevõtja rollid ja vastutus; ettevõtluskeskkond, ettevõtluse võimalused ja riskid; äriidee ja selle kavandamine, koostöö tähtsus (ülesanded, vastutus, tööjaotus, aja planeerimine), ettevõtluse rolli ja olulisuse mõtestamine ühiskonna toimimisel. Ettevõtjate strateegiad. Ettevõtte missioon, visioon, strateegia, taktika. Kodukoha ettevõtete kaardistamine. <i>Põhimõisted - Ettevõtlikkus, ettevõtlus, äriidee, tööandja, ettevõtluskeskkond, SWOT, strateegia, taktika, missioon, visioon.</i>
	2-3 tundi	Ettevõtte organisatsioonilised vormid. FIE, osaühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing, MTÜ, sihtasutus jne. Eesti näited. <i>Põhimõisted - FIE, osaühing, aktsiaselts; MTÜ ja sihtasutus, täisühing, usaldusühing.</i>
	7 tundi	Ettevõttega alustamine. Alustamise etapid. Ettevõtte asutamise tingimused, ettevõtte tegevuse planeerimine, ressursid (tööjõud, tooraine, kapital), kasum, ettevõtte tasuvus ja selle hindamine enda ärimudelil. Ettevõtluse tugisüsteem, riiklikud ja mitteriiklikud organisatsioonid. Ettevõtlusinkubaator. Ettevõtte rahastamisallikad. <i>Põhimõisted - algkapital, ressursid, investeerimine, ärimudel, strateegiline juhtimine, missioon, visioon; väärtuspakkumine, ettevõtte tasuvus, ettevõtlusinkubaator, pangakrediit, liising, laen, ettemakse, ühisrahastus, riskikapital, väärtpaberid.</i>
	3 tundi	Konkurents ettevõtluses Konkurentsi vormid. Konkurentsieelis. Konkurentsistrateegia. Konkurentsi positiivne ja negatiivne mõju tootmisele ja tarbijale. Absoluutne ja suhteline konkurentsieelis. Edu- ja ebaedu. Konkurents ja keskkond. <i>Põhimõisted - konkurentsieelis, konkurentsistrateegia.</i>
	2-3 tundi	Külalisesinejad, võimalikud praktilised tegevused.
	1 tund	Õpitu kinnistamine ja refleksioon.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: - tunneb ettevõtlusvorme ja oskab tuua näiteid praktikast; - mõistab, analüüsib ja hindab erisuguseid võimalusi ettevõtluseks; - on ettevõtlik ja tunneb ettevõtluse põhimõisteid; - teab, mida teha oma ettevõtte asutamiseks ja juhtimiseks; - suhtub positiivselt ettevõtlusesse ning oskab hinnata endas ettevõtjale vajalikke omadusi ja neid arendada; - teab erinevate ettevõtlusvormide eeliseid ja puudusi; - teab ettevõtluse tugisüsteeme ja rahastamise võimalusi; - mõistab konkurentsi olulisust ettevõtluses; - saab aru ettevõtete rollist majanduses ning ühiskonna toimimisel;	

	koostab lihtsa ärimudeli, hindab vajalikke ressursse ja kavandab nende kasutamist majanduses.
Hindamine	Kursuse sooritamiseks on vaja õpilasel osaleda kõigis kursuse tegevustes (projektid, õppekäigud jms) ning esitada kokkulepitud tööd. Hindamine on mitteeristav. Arvestuslik hinne - ärimudel, kursusetöö.
Õppematerjalid	Majandusõpik gümnaasiumile, JA Eesti SA, 2018. Ettevõtlikkusest ettevõtluseni, õpik SA Teadlik Valik, 2012. E-õppe andmebaasid ja -keskkonnad: https://ettevotlusope.edu.ee/materjalid/ https://www.tthk.ee/bw_client_files/tthk/public/img/File/Oppematerjal/Ettev_alused.pdf https://www.minuraha.ee/ https://www.rik.ee/et/e-ariregister/e-ariregistri-portaal jms Aineõpetaja poolt kohandatud õppematerjalid.
Soovituslik kirjandus	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi materjalid. Välisministeeriumi materjalid. Eesti Panga aruanded, materjalid. Eesti Statistikaameti materjalid.
Kursuse väljund	Osalemine ainevõistlustel. Reaalne õpilasepoolne kokkuvõte/kursusetöö, mida õpetaja saab kasutada nt tundide läbiviimisel. Ärimudel. Õpilane saab saadud kogemusi kasutada karjääri ja isikliku elu planeerimisel ja teistes majandusainetes.

Ainevaldkond	Valikmoodul: Ettevõtlus ja rahatarkus	
Kursuse nimetus	Majanduse alused inglise keeles	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, grupitööd, iseseisvad tööd, arutelud, debatil, videotunnid.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Rea Raus	
Kursuse lühikirjeldus	Kursuse käigus õpitakse tundma majanduse alustalasid ja majandussüsteemide toimimise põhimõtteid. Kursus on sissejuhatus majandusteadusse, andes ülevaade baassõnavarast ja tähtsamatest protsessidest inglise keeles. Uuritakse erinevate majandussüsteemide plusse ja miinuseid, süvenetakse rahatarkuse küsimustesse. Õppija saab ülevaate turunduse ja reklaami olemusest ning suudab koostada lihtsamat turundusplaani. Õppija on kursis tähtsamate, jooksvate majandusuudistega. Kursusel lähtutakse õppijate B1/B2 keeletasemest.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm

	4 tundi	Turumajandus, turumajanduse ja pideva majanduskasvu probleemid (videotund, arutelu, kontakttund). erinevad majandussüsteemid- võrdlus. Erinevad ettevõtlusvormid. Kontakttunnid, arutelu, debatt, analüüs. Videotund.
	3 tundi	Töö ja tööhõive. Sõnavara (ametid, töökeskkonna tegurid jne), ametlike kirjade/dokumentide formaadid. Praktiline kirjutamine (ärikiri, CV jne). Kontakttunnid, grupitööd.
	3 tundi	Raha ja pangandus. Kontakttunnid. Sõnavara, arutelu, ettekanded.
	3 tundi	Turundus ja reklaam. Kontakttunnid, grupitöö, videotund. tehisintellekti kasutamine turundusplaani koostamisel.
	3 tundi	Ärialane sõnavara, idioomid, väljendid, small talk. Dialoogide koostamine. Kontakttunnid, paaris- ja individuaalne töö.
	3 tundi	Aruanne. Aruande kirjutamine esitatud andmete alusel. Graafikute ja tabelite kirjeldamine, sõnavara (nimisõnad, tegusõnad, määrsõnad, omadussõnad). Aruande struktuur. Praktiline harjutus. Kontakttunnid, individuaalne töö.
	2 tundi	Kursusel õpitu kinnistamine, kokkuvõtvad arutelud, majandusuudiste arutelud.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • orienteerub majanduse ja ettevõtluse ingliskeelses terminoloogias ning sisus; • saab aru inglise keele vajadusest ning tähtsusest rahvusvahelistumises; • oskab vestelda erinevatel majandusteemadel inglise keeles (majandussüsteemid, erinevad ettevõtlusvormid, rahandus, tööelu, turundus, reklaam); • oskab koostada erinevaid ametlikke dokumente (ametlik kiri, CV, sooviavaldus, turundusplaan, aruanne); • oskab kirjutada ametlikku aruannet, algandmete analüüsi põhjal; • mõistab vestluste sisu õpitud teemade piires ning oskab suhelda, alustada vestlust, reageerida kaaslaste küsimustele; • oskab kasutada ingliskeelseid allikaid, info otsimiseks, analüüsiks ja sünteesiks; • oskab teha koostööd grupikaaslastega.	
Hindamine	Eristav hindamine (1-5). Hinnatakse grupitöid ja arutelusid, kontrolltöid ingliskeelsete terminite ja kontseptsioonide osas, ametlike kirjade kirjutamist.	
Õppematerjalid	Aineõpetaja poolt koondatud materjalid, kohandatud kursuse vajadustele vastavaks. Majandusõpik gümnaasiumile, JA Eesti SA, 2018. Ettevõtlikkusest ettevõtluseni, õpik SA Teadlik Valik, 2012. CV Editor europass https://europa.eu/europass/eportfolio/screen/cv-editor?lang=en Word Building Exercises - Business English Resources https://www.businessenglishresources.com/word-building-exercises/ How to write a report? C1 Advanced (CAE) engxam.com	

	https://engxam.com/handbook/how-to-write-a-report-c1-advanced-cae/ Free Business English Lessons https://www.oxfordonlineenglish.com/free-business-english-lessons BBC Learning English - Business English https://www.bbc.co.uk/learningenglish/business-english
Soovituslik kirjandus	The A to Z of economics The Economist https://www.economist.com/economics-a-to-z US Economy Statistics and Data Trends: GDP growth, inflation, unemployment rate and more USAFacts https://usafacts.org/topics/economy/ Market Economy - Overview, Characteristics, Pros/Cons https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/definition-market-economy/

Ainevaldkond	Valikmoodul: Ettevõtlus ja rahatarkus	
Kursuse nimetus	Isikumajandus ja rahatarkus	
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, õppekäigud, praktilised ülesanded, videotunnid, podcastid, ettevõtjate/külalislektorite kogemuslood.	
Õpetamise aeg	10. klass	
Vastutav õpetaja	Imbi Raudkivi	
Kursuse lühikirjeldus	Kursus on mõeldud õppijatele, kes soovivad omandada oskusi/teadmisi, kuidas teha kaalutletud finantsotsuseid isiklike rahaasjade majandamisel. Kursusel saadakse ülevaade teemadest – tulude/kulude planeerimine, vältimatud (püsikulud, nt kommunaalkulud) ja välditavad (nt mugavuskulud) kulud; miks ja kuidas säästa, meelerahufond; aktsiad ja väärtipaberitur, investeerimine – alustamine, võimalused ja riskid; kinnisvara üür või ost; Eesti pensionisüsteem; igapäevased pangateenused ja maksed, arvelduskonto valimine, hoiustamine; raha väärtuse muutused; mida peab teadma laenude kohta; kuidas kujuneb palk; milliseid makse tuleb maksta; kuidas targalt kindlustada jpm. Õppemeetodid on praktilised – avatud arutelud, näidisülesannete koostamine ja lahendamine jpm. Oskuste kujundamiseks kasutatakse kaasaegseid veebipõhiseid planeerimiskeskondi- ja rakendusi.	
Kursuse kava	Tundide arv	Teema ja õppevorm (tund juhendajaga, õppekäik, iseseisev töö, külalisõpetaja vms). Õppevormi valik lähtub õpperühma eripärast ja lepitakse kokku kursuse alguses koos õpilastega.
	6 tundi	Isiklik finantsmajandus. Isiklikud finantseesmärgid. Eelarvestamine. Finantsplaan. Kuubilanss. Vältimatud ja välditavad kulud. Kommunaal-

		kulud. 50/30/20 reegel. Isiklik puhasväärtus. Rahanduslik elukaar. Hädareserv, meelerahufond. Rahaedu põhimõtted. Kinnisvara ost ja üür. Palk. Maksud. Töösuhted. Töölepinguseadus. <i>Põhimõisted - kommunaalkulu, meelerahufond, finantsplaan, isiklik puhasväärtus.</i>
	1 tund	Igapäevased pangateenused, maksed. Pangateenused. Pangakaardid. Arvelduskontod. Krediidi- ja makseasutused. Maksekorraldused. Krediiditooted. <i>Põhimõisted - krediiditoode.</i>
	1 tund	Laenud. Laen kui kohustus. Laenuliigid. Eluasemelaen. Riiklik õppelaen. SMS laen. Tarbimislaen. Liising. Kapitali- ja kasutusrent. Käendus. Hüpoteek. Lühi- ja pikaajaline laen. Laenamisega seotud tasud. Krediidikulukuse määr. <i>Põhimõisted - liising, kapitalirent, kasutusrent, hüpoteek, krediidikulukuse määr.</i>
	1 tund	Kindlustus. Kindlustuse liigid. Vabatahtlik, kohustuslik ja sundkindlustus. Reisi- ja tervisekindlustus. Õnnetusjuhtumi kindlustus. Elukindlustus. Kindlustusteenuste pakkujad. Kindlustusleping. Kindlustusega seotud tasud. <i>Põhimõisted - kindlustusteenus, kohustuslik kindlustus, sundkindlustus.</i>
	7 tundi	Investeerimine, säästmine ja ettevõtte finantsplaneerimine. Isiklikud rahaasjad ja säästmine. Raha väärtuse kasvatamine. Risk ja tulu. Tootluse ja riski võimalik seos. Investeerimine. Lühi- ja pikaajaline säästmine. Aktsiad ja aktsiafondid. Aktsia nimi- ja turuväärtus. Investeerimisfond. Investeerimishoius. Investeerimiskonto. Tuletisväärtpaberid. Võlakirjad ja võlakirjafondid. Väärtpaberitehingud. Väärtpaberiportfell. Krüptovara. Väärtpaberiturg. Börs. Börsiettevõtted. Ettevõtte fundamentaalne ja tehniline analüüs. Väärtus- ja kasvuaktsia. Dividendid. Virtuaalne ja materiaalne vara. <i>Põhimõisted - aktsia, tuletisväärtpaber, võlakiri, ETF, krüptovara.</i>
	1 tund	Pension. Riiklik, kohustuslik, täiendav pension. Pensionifondid. Kogumispensioni alternatiivid. <i>Põhimõisted - pensionifond, pensionisammas.</i>
	2 tundi	Raha ajaväärtus. Intressid. Intressimäär. Diskonteerimine. Liht- ja liitintress. Nominaal- ja reaaliintress. Nüüdisaja tulevikuväärtus. Annuiteet ja perpetuiteet. <i>Põhimõisted - intress, annuiteet, perpetuiteet, diskonteerimine.</i>
	2 tundi	Tagasisidestamine ja õpitu kinnistamine. . Võimalusel külalislektorid

Kursuse õpitulemused	Isikutasand • teab, kuidas korraldada isiklike rahaasju; • mõistab finantsplaneerimise üldisi põhimõtteid; • saab aru kulude ja tulude kujunemisest ja eelarvestamise vajalikkusest; • saab aru ja oskab kasutada erinevaid pangateenuseid; • teab erinevaid laenu liike; • mõistab laenu deega kaasnevaid kohustusi; • oskab valida kindlustusteenuste pakkujaid ja saab aru erinevate kindlustusliikide olemusest ja vajadusest; • teab pensionifonde ja nende sisu; • teab säästu-, investeerimis- ja laenu tooteid ja oskab hinnata nende mõju isiklikele finantsolukorrale; • saab aru isiklike rahaasjade lihtsast matemaatikast; • oskab lahendada teemakohaseid finantskirjaoskuse ülesandeid; • mõistab säästmise ja investeerimise loogikat; • teab erinevaid väärtapabereid ja saab aru väärtapaberitehingutest; • mõistab investeerimisega kaasnevaid riske; • teab investeerimisfondide erisusi; • orienteerub peamistes finantsmajandamise terminites; • oskab kasutada kaasaegseid veebirakendusi isiklike rahaasjade planeerimisel. Ettevõtte tasand • teab ettevõtte rahastamise võimalusi; • oskab tuua näiteid võimalikest ettevõtte kuludest ja tuludest ning saab aru nende kujunemisest; • mõistab ettevõtjate kui tööandjate palga arvestamise “loogikat” (tööandja kulud); • teab, mis on ettevõtete väärtapaberid ja börsiettevõtteid; • mõistab ettevõtete finantssüsteemi toimimist; • teab, miks on vaja ettevõtte finantsplaneerimist; • mõistab ettevõtte fundamentaalse ja tehnilise analüüsi vajalikkust; • teab, kuidas kasutada Tallinna Börsi kodulehte ning tunneb peamisi teemakohaseid mõisteid.
Hindamine	Kursuse sooritamiseks on vaja õpilasel osaleda kõigis kursuse tegevustes (projektid, õppekäigud, ülesannete lahendamine jms) ning esitada kõik kokkulepitud tööd. Arvestuslik hinne - teemakohane kursusetöö/projekt või ainetunni ettevalmistamine ja läbiviimine. Hindamine on mitteametlik.
Õppematerjalid	Majandusõpik gümnaasiumile, JA Eesti SA, 2018. Ettevõtlikkusest ettevõtluseni, õpik SA Teadlik Valik, 2012. E-õppe andmebaasid ja -keskkonnad: https://ettevotlusope.edu.ee/materjalid/ https://www.tthk.ee/bw_client_files/tthk/public/img/File/Oppematerjal/Ett ev_alused.pdf https://www.minuraha.ee/ https://www.rik.ee/et/e-ariregister/e-ariregistri-portaal Rahandusministeeriumi õppematerjalid IV kooliastmele:

	https://www.fin.ee/mentorklubides-loodud-oppematerjalid-iv-kooliaste https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/abiks-opetajale#iv-kooliaste Finantsinspektsiooni materjalid https://fi.ee/et Pensionisüsteem https://www.pensionikeskus.ee/pensionisusteem/eesti-pensionisusteemi-ulevaade/ Finantsaabits https://www.minuraha.ee/et/publikatsioonid/finantsaabits Tallinna Börs https://www.nasdaqbaltic.com/et/ Rahatarkus IV kooliastmele https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/abiks-opetajale#iv-kooliaste Aineõpetaja poolt kohandatud õppematerjalid.
Soovituslik kirjandus	Väärtpaberite teejuht https://www.nasdaqbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Vaartpaberite_teejuht.pdf Investeermise teejuht https://www.nasdaqbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Investeermise_teejuht.pdf Ajakirjad, perioodika: Investor, Äripäev jms
Kursuse väljund	Kursusetööna nt õppematerjali koostamine. Õpilane saab saadud kogemusi kasutada isikliku elu planeerimisel ja teistes majandusainetes.